

KIS-783 – Gl. pénitentiaire, réclusion, garde à vue, assignation à résidence

PENITENTIAIRE

(RLN da YBAN – 08 01 03)

Ne 'm eus kavet nag e GEAK., nag el LAVARoù, nag e neblec'h ur c'hevatal bastus da Gl. *pénitentiaire*. Ne c'haller ket arverañ Br. *kastizel*, kevatal da Gl. *pénal*. War ar skrid emañ o sevel war istor ar gevredigezh amerikan, e 'm eus graet da c'hortoz gant Br. *hanren penedel* a-dal da Gl. *régime pénitentiaire*. Setu an arroud ma ran gant an termen :

“Notomp diwar vont e oa bet an kez John HALE, senedour eus New Hampshire, endoder un danvez dezv bet darbennet gant ar C'huntell e 1850, hag a freuze ar c'hastizañ dre ar skourjez war ar bigi amerikan. Un nebeut bloazioù 'zo e 'm eus bet an dro da lenn levr Jean ALLEMANE, *Mémoires d'un Communard* (bet adembannet gant Maspero). ALLEMANE oa bet trevac'het e Kaledonia-Nevez e 1871 da heul e berzhiadur e Kumun Paris. Eno e chomas betek 1879, ha bac'het e voe er galeoù e-pad an darn vrasañ eus an tachad amzer-se (dreist-holl war lerc'h e argeziad diankañ c'hwitet). Hervez ALLEMANE, e oa ar skourjezañ ur c'hastiz arveret paot evit handalañ an torrادیوریو graet gant ar brizonidi da reolennadurezh ar galeoù. O soñjal en dezv mouezhiet gant ar C'huntell amerikan e 1850 diwar zanevell HALE, e c'haller krediñ edo ar gwir marteze gant ALLEMANE pa lavare, diwar-benn an hanren **penedel** gall, e oa hemañ an hini goulerc'hekañ en Europa, Spagn ha Rusia lakaet er-maez (ur spisverk mat eo an « dave » d'an div riez-se). Meur a arbenn a oa d'ar goulerc'h-se moarvat, nemet e vefen techet da welout aze delanvad ar brezelioù trevadenniñ : e grez Unpenniezh Gouere, e-pad aloubidigezh Aljeria, e voe ijinet evit ar soudarded kondaonet kastizoù kriz tre bet dianav d'al luoz gall betek neuze. Met daoust ha ken skedus-se eo an hanren **penedel** gall a vremañ ? Bec'hius kenan eo al levr bet aozet er bloavezhioù tremen gant ur vezegez eus an amaezh-iadurezh **penedel**” (*dornskrid diembann*).

(GE da RLN, YBAN)

Ne gav ket din e ve mat en degouezh deverañ diwar Br. *pened* re stag ouzh an arverioù relijiel, evel ma 'z eo Kb. *penyd*, *penydiol* a du 'rall. Gl. *pénitentiaire* a zespizer "o tennañ d'ar bac'hioù, d'an dud er bac'hioù". Deverañ a c'hallfed diwar Br. *bac'h* — nemet e savfe daou skoilh : bezañs un adanv hag ur pennanv all heñvelson, arvar ar bec'hiañ (*ar vac'hidi o nagennañ an hanren bac'hel arloet ouzh o bac'h*). Ezhomm zo ma ve dideuskaet an hanc'herieg en tolead-mañ.

Soñjal a ran er rakger dreistkreñvaat *dir-* (Br. *dirveur*, *dirvoud*, *dirgel*, Kb. *dirboen*, *dirdra*, *dirdynnu*), an un geriad ha Kb. *dir* "necessity, compulsion, constraint, force, coercion", amprestet e Br. *dirañ* "mettre en demeure" (GEAK.). Deverañ a c'hallfed diwarnañ :

~ gant ur stirann o verkañ an enkrog : Br. *dirzalc'h*, luniad a zo enep dezhañ ar vezañs ennañ eus div elgensonenn [rz], [lx] ; *diratal*, *dirgraf*, *dirgamer*, *dirc'havael*, termenoù darbennadus ent sonel, o verkañ avat arvezioù re zibarek hag o c'houlenn ul lamm ster re vras evit dereout ouzh ur meizad hollek evel an hini a glaskomp dec'heriañ ;

~ gant ur stirann o verkañ al lec'h (adeilad, kamp) eur rediet dre nerzh da chom : Br. *dirlec'h*, *dirle*, *dirva*, *dirvan*, *dirgant*, *dirgamp*, *dirdi*, *dirdrev*, *dirdrig*, *dirsez*, *dirvod*, darbennadus ivez ent sonel, a c'hallo kavout fred en domani-mañ, n'eo ket koulskoude er par hollek kennebeut.

Un diskoulm all a welan gant ur geriad bezant en un darn vras eus ar yezhoù indezeuropek : Iw. *cacht*, Kb. *caeth*, Br. *kaezh* (< Kt. **kaktos* < Ie. **qaptos*), La. *captus*. Ar skoilh nemetañ eo an diruzadur, ar strishadur ster c'hoarvezet gant Br. *kaezh*, skoilh hepkoradus ; hepkoret eo bet c'hoazh da geñver ar c'hinnig a voe graet

	eus	<i>kaezhiad</i> ,
<i>drammgaezhia</i>		
<i>d</i>		¹ ,

*daskaezhañ*². Kinnig a ran deverañ diwar Br. *argaezh-*, degasadenn ar rakger *ar-* o vezañ dezhi daou abeg : merkañ an arvez kempadel (evel en *arvar*, *ardreug*), c'hoari ur roll diforc'hekaer. An termenoù ha troiennoù-mañ a savfed :

argaezh g. "détention"

lakaat ub. en argaezh "mettre qqu. en détention"

argaezhañ "incarcérer, mettre en détention"

¹ Sl. La-07, p. 90 ; La-08, pp. 260, 263.

² Gl. *séquestre*, sl. GEAK.

argaezhed g.-idi "détenu"
hanren argaezhel "régime pénitentiaire"
trevadenn argaezhañ "colonie pénitentiaire"
diazadur argaezhel, argaezhva "établissement pénitentiaire"
aozioù argaezhel "conditions pénitentiaires" (ar re o ren en ur vac'h)
aozioù argaezhed "conditions pénitentiaires" (evel pa vijed en ur vac'h)
argaezhouriezh "science pénitentiaire".

Lexis a ra heñvelsterioù eus Gl. *science pénitentiaire* ha *pénologie*. Ledanoc'h eo avat erdal an termen-mañ diwezhañ pa 'z eo an diskiblezh oc'h ober war-dro ar c'hospoù ; kevatal eo dezhañ Br. *kospouriezh* enta.

RECLUSION

(RLN da YBAN – 08 01 03)

P' emaoomp gant ar *chiourme*, gant ar bac'hioù ha gant ar galeoù, e 'm eus kavet war hon skridoù ur reveziadenn hepken (marteze ez eus reoù all ?) eus Br. *strizhvac'h* evel kevatal da Gl. *réclusion*, ha kement-se en ur pennad savet ganin¹ : graet en doa GE gant ar ger-se da amsaviñ un termen valleek a dra sur (valleek e ster gwashaour an termen,
dres
)

² a 'm boa me arveret. Bez' e c'haller soliañ war ar reveziadenn-se ha darbenn Br. *strizhvac'h* ur wech da vat (skañv hag arveridik eo ar ger).

(GE da RLN, YBAN – 15 01 03)

Dalc'homp Br. *strizhvac'h* enta. Hiziv marteze e vije bet kemeret un hent all da sevel an termen, ha pa vije evit hepkoriñ arvar ar bec'hiañ. Hogen damantoù ar yezhouriezh ned int ket reolennoù hag an damant pennañ da lakaat e penn kont eo tremen gant berzh amprou ar yezherezh. A du 'rall, evel ma lavare GP, un *abeg sonn* a ranker da gaout evit distroadañ ur ger bet arveret c'hoazh...

---

¹ *Emsav* 107, Du 1975, p. 400.

² "RECLUSION *striz-klozadur, bac'hadur* m.", VALL., p. 630.

P'emaomp ganti ivez, sellomp ouzh despizadur Gl. *réclusion* e ster ar gwir :
 “*Peine afflictive et infamante qui consiste dans une privation de liberté avec assujettissement au travail.*”

— Gl. *afflictif*, adanv arveret e lavar ar gwir, "(kosp) o tizhout an den en e gorf, en e vuhez". Gl. *peines afflictives* zo dezhañ ar c'hevatal Al. *Leibesstrafen* ; en ur studienn all¹ hon eus diskouezet ez eo Br. *kreud* an termen nesañ da Al. *Leib*, eleze "ar c'horf evel douger andoniek ar vuhez" ; ar c'hevatal brezhonek a hañval din bezañ *kospoù kreudel*.

— Gl. *infamant* zo dezhañ da gevatal Al. *entehrend* deveret diwar *Ehre* "enor, bri, brud" ; Gl. *peines infamantes* a glot gantañ Al. *entehrende Strafe* ; merkomp ar c'hevatal Sz. *penalty involving loss of civil rights*, azonus d'ur speredegzh all, Frañsizion hag Alamaned oc'h anaout d'ar veli piaou ar bri dleet da vab den, Breizhveuriz o lakaat e penn kont ar gwirioù keodedour hepken. Ha ne ve ket divrius end-eeun ober eus an *divri* disoc'h un disentez a varnerezh ? Gwell da 'm meno heuliañ hent ar Saozon ha komz eus *kosp ezwirius*. Diwar vont, merzhomp an daou darvac'had a zo en droienn Gl. *indignité nationale*, Br. *divri broadel*, kosp douget a-berzh ur riez ouzh ar geodedourion a nac'h he angemer evel derc'houezer o broad.

— Gl. *privation de liberté* ; ar c'hemm etre *bri* ha *gwir* a adkaver amañ etre *rezid* ha *frankiz* ; mar gell ar barner devredañ *lamadur ar frankiz*, e chom ar *rezid* er-maez eus amgant e veli.

— Gl. *assujettissement au travail* ; e 1960 er gwir gall, he deus ar *réclusion* kemeret lec'h an *travaux forcés* ; ar re-mañ a lavarer Sz. *hard labour* ("labour breek"), Al. *Zwangsarbeit* ("labour dre zestrizh"). Da zibab enta etre *labour dre redi* ha *labour dre zestrizh*.

GARDE A VUE

(GE da RLN, YBAN – 15 01 03)

Gl. *garde à vue*, Al. *Polizeigewahrsam* a reer eus un darbar kemeret gant ur gwazour polis varnerezhel, anezhañ azderc'hel e stavelloù ar bolis, e-doug 48 h d'ar muiañ e Frañs, nep den rekizet da chom e gourc'hemenn renerion un enklask.

Kentoc'h eget mont da Br. *guard* ha sammañ war ar ger-mañ soulgarget endeo ur c'hemeradur nevez, e kinnigan treiñ ouzh Br. *kost* (< hBr. *costad*) bet korvoet endeo

---

¹ Sl. KIS-617 – Al. **Leib** er brederouriezh, La-12, pp. 316-334.

en un nebeut geriennoù : *kostad* "adjutant"¹, *kost ec'hwel* "piquet de grève"², *bezañ diouzh kost* "être de quart"³. Ober a rafen gant Br. (*derc'hel, bezañ*) *dindan gost* ha sevel ar pennanv krennañ e *dangost* g., sk. : "Dre ma chome *sac'het an enklask e voe astennet an dalc'h dindan gost betek 48 h.*" (Pe grennoc'h : "[...] e voe astennet an dangost [...].")

ASSIGNATION A RESIDENCE

(GE da RLN, YBAN – 16 01 03)

Gl. *assignation à résidence*, Al. *Zuweisung des Aufenthaltsorts* "redi a-berzh barnerezh da drigañ en ul lec'h divizet".

— Gl. *assigner* e lavar ar gwir zo, etre traoù all, gourc'hemenn da ub. erzont dirak ul lez varn ; e-touez ar gourc'hemenoù barnerezhel all emañ ar redi lakaet war ub. da chom hep kuitaat ur gêr, ur bastell vro, h.a. Evel termen hollek e kinnig GEAK. Br. *gouzañ* (Kb. *gwysio, gwyso*).

— Gl. *résidence*, Br. *trigadezh* (GEAK.) "lec'h m'emañ un den o chom en devoud", a-gevenep da Gl. *domicile*, Br. *annezlec'h* (*dezvel*) "lec'h m'emañ diazezet un den e-keñver gwir".

Un diskoulm kentañ eo treiñ ger ha ger an termenoù gallek pe alamanek : *gouzañ* (*ub.*) *da drigañ* (*en ul lec'h merket*), *gouzadur da drigañ*, en ur c'houstav ar glokaenn "en ul lec'h merket".

Un diskoulm resisoc'h a ve dec'heriañ keal merkidigezh al lec'h divizet gant ar barner diwar-bouez ar rakger *han-*. Ur gudenn heñvel a voe dirazomp pa savemp *Geriadur ar Stlenneg* :

"[Gant Br. *hanlec'hiegezh*] ez eus ouzhpenn ur c'heal a « zibaregezh » : lakaat a reer e penn kont ar perzh gant pep stlennad bezañ en ul lec'h dibarek, bezañ *hanlec'hiet*, en egor galloudel." ⁴

¹ Sl. La-03, *Preder* 123, 1969 [1967], p. 84.

² Sl. *Emsav* 102, 1975, p. 221.

³ In *Geriadur ar valeantiz*, diemb.

⁴ GSTL., ¶ 2357 □.

An un keal a zibaregezh, a lec'h savelet, a gaver en droienn a studiomp. Alese e ve dikoc'h reiñ dezhi ar c'hevatal Br. *gouzadur da handrigañ*. Ur splot ouzhpenn e ve gallout krennañ Br. *den gouzet da handrigañ* e Br. *den handriget, handrigad*.

notenn — Ra vin aotreet d'ober pezh a reer anezhañ er c'heginerezh "danvezadur an dilerc'hioù". El labour prientiñ e sell da ginnig ur c'hevatal da Gl. *pénitenciaire*, e 'm eus meneget ar rakger dreist-kreñvaat *dir-*, dezhañ un durc'hadur ster "dre nerzh, dre heg, dre zestrizh, dre redi". Empentiñ a c'haller plegennoù ma terefe deveradoù diwarnañ evit o aroueziñ, ha pa ve ezvezant termenoù kevatal er yezhoù all. Div ginnigadenn ne rin ken amañ :

Br. *dirgantañ* "rediañ, gant pe hep gwir, un den pe dud da chom en un tiriad lavaret" ; keal genadel a ve spesadoù dezhañ an *handrigañ*, an *hanbarzhañ* (Gl. *ségrégation*), an *dislec'hiañ poblañsoù*, h.a.

Br. *dirvodañ* "reiñ bod dre nerzh (da ub.)" ; nesster da Br. *daskaezhañ* (Gl. *séquestre*).